

บทที่ 3

ศีลข้ออินนาทานในพุทธปรัชญาเถรวาท

1. ความนำ

ในตอนต้นครั้งพุทธกาลที่พระภิกษุมีอยู่จำนวนน้อยนั้น พระพุทธองค์ยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบท (ศีล) ไว้ เพราะยังไม่มีภิกษุกระทำความผิด ครั้นต่อมาพระภิกษุมีจำนวนมากขึ้นและมีการประพฤตินั้นไม่เหมาะสมแก่สมณะสาธูป กล่าวคือ การประพฤตินั้นไม่สมควรแก่สมณะเพศ พระภิกษุรูปใดได้กระทำความผิด ก็เป็นเหตุให้ชาวบ้านติเตียนหรือเป็นโลกวิฆะ ในการกระทำผิดของพระภิกษุรูปนั้น เป็นเหตุให้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้น เพื่อควบคุมความประพฤติของพระภิกษุที่ประพฤตินอกกริณี ในปฐมสิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแรก คือ สิกขาบทว่าด้วยการเสพเมถุนธรรม ซึ่งเป็นพระวินัยข้อแรก ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้น เป็นมูลเหตุของปฐมสิกขาบท คือ การเสพเมถุนธรรม ผู้กระทำความผิดในสิกขาบทนี้ก็คือพระสุทิน ซึ่งได้เสพเมถุนธรรมกับภรรยาเก่าของตน สิกขาบทนี้ถือว่าเป็นต้นบัญญัติแห่งพระวินัยข้อที่ 1 หรือเป็นสิกขาบทข้อที่ 1) ห้ามเสพเมถุน และต่อมาได้ทรงบัญญัติสิกขาบทข้อที่ 2) ห้ามลักทรัพย์ สิกขาบทข้อที่ 3) ห้ามฆ่ามนุษย์ และสิกขาบทที่ 4) ห้ามอวดอุตตริมนุสสธรรม (ธรรมที่ไม่มีในตน) ถ้าภิกษุล่วงละเมิดในสิกขาบททั้ง 4 ข้อนี้ ต้องอาบัติหนัก (ครุกาบัติ) ขาดจากความเป็นพระภิกษุต้องสละสมณเพศ

ศีลทั้งสี่ข้อที่ได้กล่าวมานี้ ก็เป็นฐานของศีลห้าซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับคฤหัสถ์ ในศีล 5 ข้อนี้ คือ 1) เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) เว้นจากการลักทรัพย์ 3) เว้นจากประพฤตินอกใจ 4) เว้นจากการพูดเท็จ และ 5) เว้นจากการเสพของมีนเมา ศีลทั้ง 5 ข้อนี้เป็นความประพฤติทางกาย ทางวาจา ซึ่งเป็นการเลี้ยงชีพสุจริตโดยมีเจตนาประพฤตินอกใจการทุจริต เป็นการอบรมจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในกุศลธรรมทั้งหลาย การฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กันระหว่างกายกับใจ เมื่อมนุษย์ประพฤติอยู่ในศีล 5 ข้อนี้ จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข ศีลจึงเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณธรรม และจริยธรรมสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างผาสุก มีความเจริญในการดำเนินชีวิตในสังคมที่ดีงาม

ในงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะศีลข้ออินนาทานเท่านั้น เพื่อให้ทราบว่า ความผิดในการลักทรัพย์มีทั้งโทษหนักและเบา เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับส่วนที่เป็นหัวข้อทางกฎหมาย และในส่วนที่มีความผิดทางศาสนานั้น คือ ผิดทั้งหลักศีลธรรมและข้อปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ซึ่งในหลักทางศาสนาได้กล่าวถึงเรื่องโทษของการลักทรัพย์ไว้หลายประเด็น เป็นต้นว่าทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ และทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ทรัพย์ดังกล่าวนั้น เป็นทรัพย์ที่เป็นวัตถุจับต้องได้ กล่าวได้ว่า การกระทำความผิดในการลักทรัพย์ ทางด้านศีลธรรมนั้นสามารถควบคุมความผิดทางกายและทางใจ

2. ความเป็นมาของศีลข้ออินนาทาน

ศีลเกิดมาก่อนครั้งพุทธกาล ซึ่งในสมัยนั้นพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้เป็นจอมพระราชาของแผ่นดินได้ทรงสมทานรักษาศีล พร้อมทั้งประกาศศีลที่พระองค์สมทานให้เป็นกฎหมายในการปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ แม้ว่าในปัจจุบันนี้จะมีกฎหมายมากมายหลายฉบับ แต่ก็ต้องอาศัยหลักศีลธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ ประชาชนจึงจะอยู่เป็นสุขได้ ถ้าผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ตั้งอยู่ในหลักศีลธรรมประพฤติดน โดยทุจริตต่าง ๆ ย่อมทำให้ประชาชนเดือดร้อนเป็นอันมาก และถ้าประชาชนไม่ประพฤติอยู่ในศีลมีความประพฤติชั่ว ไม่เกรงกลัวต่อบาป ไม่มีความละอายแก่ใจ ทั้งในที่ลับและเปิดเผย ย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อน ทั้งผู้ปกครองและประชาชน จะต้องตั้งมั่นประพฤติอยู่ในศีล มีการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ ก็ย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่มีศีลและศีลย่อมนำความสุขมาให้ แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะศีลข้ออินนาทานเท่านั้น ซึ่งมีมูลเหตุของผู้กระทำความผิด เช่น

มูลเหตุแห่งศีลข้ออินนาทานนี้ เกิดจากการที่พระชนิกุมภการบุตร ได้นำไม้ที่เป็นของหลวงที่เก็บไว้สำหรับบูรณปฏิสังขรณ์แปลงเมืองในคราวที่จำเป็น เพื่อนำไปสร้างกุฏิใน ครั้งนั้นพระพุทธรเจ้าได้รับสั่งให้ประชุมสงฆ์ และได้สอบถามพระธนิยะแล้ว ก็ทรงทราบได้ว่า พระธนิยะได้ขโมยไม้ของหลวงจริง พระพุทธรองค์จึงทรงดำริว่า เป็นโมฆะบุรุษ และการกระทำอย่างนี้เป็นสิ่งที่ไม่สมควร ไม่ใช่งานของสมณะ เพราะการกระทำอย่างนี้ นอกจากจะทำให้ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส ไม่เลื่อมใสแล้ว ยังทำให้ผู้ที่เลื่อมใสอยู่แล้ว กลับไม่เลื่อมใสอีกต่อไป ในครั้งนั้นที่ประชุมสงฆ์ได้มีมหาอำมาตย์เคยเป็นผู้พิพากษาบวชอยู่ในหมู่ภิกษุณัณนั้นอยู่ ใกล้ที่ประทับของพระพุทธรเจ้า พระองค์ทรงรับสั่งตรัสถามภิกษุรูปนั้นว่า พระเจ้าพิมพิสารปรบัตราโทษตามมูลค่าทรัพย์ที่โจรกรรมมาเท่าไร ภิกษุณัณได้กราบทูลว่า มูลค่า 1 บาทบ้าง หรือเกิน 1 บาทบ้าง ซึ่งในกรุงราชคฤห์สมัยนั้นทรัพย์ 1 บาท เท่ากับ 5 มาสก และเป็นศีลข้ออินนาทานสิกขาบทที่ 2 ที่พระพุทธรองค์ทรงบัญญัติขึ้น

ในการกระทำผิดนั้น ชาวบ้านทั้งหลายพากันติเตียน เรื่องทราบถึงพระพุทธรเจ้า พระพุทธรองค์จึงรับสั่ง เรียกประชุมสงฆ์ เพื่อไต่สวนถึงความจริง เมื่อพระธนิยะยอมรับความผิดแล้ว พระพุทธรองค์ทรงดำริพระธนิยะ และได้ตรัสโทษแห่งความเป็นบุคคลผู้เลื่อมใสยาก พร้อมกระนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงธรรมีกถาแก่พระภิกษุทั้งหลายให้เหมาะสมกับเรื่องนั้น แล้วจึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายนำเอาสิกขาบทที่ 2 ขึ้นแสดงดังนี้ ก็ภิกษุใด ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้ โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลักมีมูลค่าเท่ากับอัตราโทษที่พระราชทานทั้งหลายจับโจรได้ประหารแล้วบ้าง จงจำบ้าง เนรเทศบ้าง บริภาษว่า “เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย” ดังนี้ เพราะถือนำทรัพย์

ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นใด ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมยซึ่งถือเอาตั้งแต่ 5 มาสก (1 บาท) หรือมากกว่านั้น ภิกษุนั้นเป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ หรือเข้ากลุ่มภิกษุอื่นมิได้ (วิ.ม. 2539: 1/89/78-79)

อีกเรื่องหนึ่ง พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ได้พากันไปลักทรัพย์ ครั้นนั้นพวกภิกษุทั้งหลายได้สรรเสริญพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ว่า มีบุญมากจึงได้จีวรเป็นอันมาก แต่พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ตอบว่า พวกผมไม่ได้มีบุญมาก แต่พวกผมไปลักผ้าของช่างย้อมผ้ามาทำจีวร ภิกษุทั้งหลายท้วงติงว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามลักทรัพย์ แต่ทำไมพวกท่านจึงไปลักผ้าของช่างย้อมมา พวกภิกษุฉัพพัคคีย์กล่าวว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามเฉพาะในบ้านเท่านั้น ไม่ได้ทรงห้ามในป่า ภิกษุทั้งหลายบอกว่า สิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัตินั้นใช้ได้ทุกที่ไม่ว่าจะอยู่ในป่า หรือในบ้านก็ตาม ภิกษุทั้งหลายได้กล่าวติเตียนพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ว่า การกระทำไม่เหมาะสมกับสมณะเพศ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ จะทำให้คนไม่ศรัทธา ยังจะไม่ศรัทธา และคนที่มิศรัทธาอยู่แล้วก็จะทำให้เสื่อมศรัทธาเพิ่มขึ้น ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ก็นำความขึ้นกราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงรับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ทรงสอบถามพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ว่า ได้ลักผ้าของช่างย้อมจริง พระองค์ทรงดำนิ พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ว่า ประพฤติไม่สมควรและเป็นสิ่งไม่ควรทำ จึงตรัสถึงโทษของการลักทรัพย์ว่า

“ภิกษุใดถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้โดยจิตคิดจะลัก จากหมู่บ้านก็ดี จากป่าก็ดี มีมูลค่าเท่ากับอัตราโทษที่พระราชากำหนดโทษของโจร มีโทษประหาร โทษจองจำ และโทษเนรเทศ ทรงตรัสว่า ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ต้องปาราชิกหาสังวาสมิได้” (วิ.ม. 2539: 1/89/79)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ครั้งพุทธกาลนั้นพระพุทธองค์ไม่ได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ก่อน แต่พระพุทธองค์ทรงอาศัยเหตุการณ์แห่งการกระทำผิดของพระภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ซึ่งเป็นมูลเหตุประกอบในการบัญญัติสิกขาบท และถ้าหากพวกภิกษุกระทำความผิดจริงก็จะเรียกประชุมสงฆ์ลงมติแล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นมาเป็นลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าศีลข้อทินนาทาน เป็นหลักธรรมที่สำคัญ สำหรับการประพฤตินี้ไม่ให้บุคคลหรือสังคมที่อยู่ร่วมกันกระทำการใด ๆ ที่จะล่วงละเมิดเอาทรัพย์ เมื่อมีเหตุผลการล่วงละเมิดทรัพย์ของผู้อื่น การบัญญัติศีลข้อทินนาทานหรือสิกขาบทที่ 2 ก็เกิดขึ้นโดยเริ่มจากผู้เป็นต้นบัญญัติ การที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นนั้น ก็เพื่อที่จะให้ภิกษุและคฤหัสถ์ทั้งหลายได้ถือเป็นแนวทางร่วมกันในการปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ อันก่อให้เกิดความรักความสามัคคี ความดีงามในหมู่สงฆ์และคฤหัสถ์ อันเป็นการจรรโลงสนับสนุนพระพุทธศาสนาดำรงอยู่สืบต่อไป

3. ความหมายของศีลข้ออินนทาน

คำว่า “ศีล” มีอยู่หลายความหมายด้วยกัน ซึ่งนักปราชญ์ผู้รู้ทั้งหลายต่างก็ให้ความหมายไว้ในพระพุทธศาสนามีปรากฏในคำสอนหลายแห่ง นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของศีลไว้ในอรรถกถา ฎีกา เป็นต้น โดยแบ่งเป็น 2 ทรสนะ คือ

1. ความหมายตามหลักในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
2. ความหมายตามทัศนะของนักวิชาการ

ความหมายของศีลที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น ในพระไตรปิฎก อรรถกถา และ ฎีกา ซึ่งให้ความหมายไว้ดังนี้

ในกฎพันตสูตร ติเมกกาย สิลขันธวรรค พระพุทธองค์ทรงตรัสเรื่องศีลหรือสิกขาบท โดยให้ความหมายว่า “ศีล” เป็นข้อฝึกควบคุมกาย วาจา ของพุทธบริษัทให้ตั้งอยู่ในความดีงาม โดยตรัสว่า

ดูก่อนพราหมณ์ บุคคลผู้มีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบททั้งหลาย คือ การงดเว้นจาก ปาณาติบาต งดเว้นจากอทินนทาน งดเว้นจากกาเมสุมิชฌาจาร งดเว้นจากมุสาวาท และงดเว้นจาก สุราและเมรัยสิ่งมีเมาต่าง ๆ (ที.สี., 2539: 9/134/192)

ความหมายของคำว่า “ศีล” ตามหลักฐานในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พอสรุปได้ 3 แนวคิดด้วยกัน คือ

1. ความหมายในส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา คือ ศีล เป็นคุณสมบัติของ อุบาสก อุบาสิกา และเป็นข้อฝึกหัดทางกาย วาจา ใจ
2. ความหมายในส่วนที่เป็นพฤติกรรม คือ ศีล หมายถึง การละความชั่วที่เคยกระทำ การงดเว้นจากการทำความชั่ว ความตั้งใจที่จะไม่ทำความชั่ว ความสำรวมระวัง และการไม่ล่วงละเมิดทางกาย วาจา และใจ
3. ความหมายในส่วนที่เป็นผลลัพธ์ คือ ศีล เป็นหลักสำคัญและเป็นพื้นฐานในการกระทำ ความดี กล่าวคือ ศีล คือความเย็นที่ดับความร้อนจากการประพาศิณในศีล และศีล คือความสงบสุข ความเป็นปกติเพื่อความพร้อมในการรองรับความดีอื่น ๆ ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตมีการดำรงอยู่ อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย (พระพิชิตชัย ขมพาลไฟ, 2542)

ศีล หมายถึง ศีระะ กล่าวคือ ถ้าบุคคลไม่มีศีระะเขาก็ไม่สามารถจัดฐิริคือกิเลสออกไปจากอินทรีย์ของเขาได้ เมื่อขจัดกิเลสออกไม่ได้เขาก็เหมือนคนตาย ศีลของภิกษุก็คือ ศีระะ เมื่อศีระะขาดก็สูญสิ้นความดีทุกอย่าง ซึ่งหมายถึงตายจากพระพุทธศาสนา

ศีล หมายถึง เย็น คีเลสิ การกระทำ ปกติและสภาพตามธรรมชาติของทุกข์และสุข อนึ่ง ศีล หมายถึง ศีระะ ความเย็นและสันติ (พระราชมุนี, อ้างใน พระพิชิตชัย ขมพาลไฟ, 2551)

ศีล หมายถึง ปกติ หรือปกติภาวะตามธรรมดา กล่าวคือ ทุกอย่างอยู่ตามหน้าที่ที่ควรจะทำ ไม่เดือดร้อนกระวนกระวาย ไม่มีความสกปรกความเศร้าหมองใด ๆ เกิดขึ้น โดยเนื้อหาแล้ว คือ ระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับในการประพฤติปฏิบัติกัน เพื่อให้เกิดภาวะปกติขึ้นที่กาย วาจา และใจ ของเรา (พุทธทาสภิกขุ, 2540)

ศีล หมายถึง ความประพฤติทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย วาจา และใจให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ปกติ มารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจา ให้ดียิ่งขึ้น ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ ใช้เป็นคำเรียกอย่างง่ายสำหรับคำว่า อธิศีลสิกขา (พจนานุกรมพุทธศาสน์, 2543)

4. องค์ประกอบของศีลข้อทินนาทาน

คำว่า องค์ประกอบ หมายถึง ส่วนประกอบหรือสิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดว่า องค์ประกอบของการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร เมื่อมีการกระทำความผิดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น สิ่งนั้นย่อมมีองค์ประกอบเป็นตัวกำหนดช่วยอำนวยความสะดวกให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น องค์ประกอบจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งกำหนดให้ทราบว่า การกระทำเช่นนี้เข้าขอบเขตของการกระทำความผิดหรือไม่อย่างไร ซึ่งในศีลข้อทินนาทานนั้น เป็นข้อที่เกี่ยวข้องกับการลักทรัพย์ คำว่า “ทรัพย์” มี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ เรียกว่า “สังหาริมทรัพย์” และทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เรียกว่า “อสังหาริมทรัพย์” ซึ่งสังหาริมทรัพย์ นั้น คือทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ ทรัพย์ ประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สวิญญานกทรัพย์ ซึ่งได้แก่ ปศุสัตว์ เป็นทรัพย์มีวิญญาน เช่น ช้าง ม้า โค กระบือ สุกร แพะ แกะ เป็นต้น ส่วนอวิญญานกทรัพย์ ซึ่งได้แก่ ทรัพย์ที่ไม่มีวิญญาน เช่น เงิน ทอง ฝ้านุ่ง ฝ้าห่ม และเครื่องใช้สอยต่าง ๆ เป็นต้น

ทรัพย์นั้นมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ซึ่งในส่วนหนึ่งก็เป็นทรัพย์ที่เป็นสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ และส่วนหนึ่งก็เป็นทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ดังนี้

- ทรัพย์ที่อยู่ในแผ่นดิน ได้แก่ ทรัพย์ที่เขาวางบนบก
- ทรัพย์ที่อยู่บนบก ได้แก่ ทรัพย์ที่เขาวางไว้บนบก
- ทรัพย์ที่อยู่ในอากาศ ได้แก่ ทรัพย์ที่อยู่ในอากาศ เช่น พวคนกชนิดต่าง ๆ
- ทรัพย์ที่อยู่ในที่แจ้ง ได้แก่ ทรัพย์ที่แขวนไว้ในที่แจ้ง
- ทรัพย์ที่อยู่ในน้ำ ได้แก่ ทรัพย์ที่เขาเก็บไว้ในน้ำ
- ทรัพย์ที่อยู่บนเรือ ได้แก่ ทรัพย์ที่เขาเก็บไว้ในเรือ

- ทรัพย์ที่อยู่ในยาน คำว่า ยาน หมายถึง วอ รด เกรียน คานหาม ได้แก่ ทรัพย์ที่เก็บไว้ในยาน ทรัพย์ที่ติดตัวไปได้ ได้แก่ ทรัพย์ที่แบกหรือหิ้วไป

- ทรัพย์ที่อยู่ในสวน ได้แก่ ดอกไม้ ผลไม้ และผัก

- ทรัพย์ที่อยู่ในวัด ได้แก่ ทรัพย์ต่าง ๆ ที่เก็บไว้ในวัด

- ทรัพย์ที่อยู่ในนา ได้แก่ ทรัพย์ที่เขาเก็บไว้ในนา

- ทรัพย์ที่อยู่ในหมู่บ้าน ได้แก่ ทรัพย์ที่เขาเก็บไว้ในหมู่บ้าน

- ทรัพย์ที่อยู่ในป่า ได้แก่ ทรัพย์ที่เขาเก็บไว้ในป่า

- ทรัพย์มีผู้นำไป ได้แก่ สิ่งของที่อื่นนำไป

- ทรัพย์ที่เขาฝากไว้ ได้แก่ สิ่งของที่ผู้อื่นฝากให้เก็บไว้

- ทรัพย์ที่เป็นภาษี ได้แก่ ทรัพย์ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงกำหนดเก็บจากราษฎร เพื่อเข้าไปในคลังหลวงสำหรับเป็นทรัพย์ไว้สร้าง หรือบูรณะบ้านเมืองเวลาเกิดภัยต่าง ๆ (วิ.ม. 2539: 1/94-113/83-90)

อีกประการหนึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้พระราชนิพนธ์ไว้ในหลักสูตตนักธรรมชั้นตรีวินัยมุขเล่ม 1 เรื่อง ปาราชิก ซึ่งกล่าวถึงเรื่องทรัพย์ไว้ในสิกขาบทที่ 2 ว่า

ทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์มีฐานต่างกัน เช่น ฝังอยู่ในแผ่นดิน ตั้งอยู่บนพื้น แขนงอยู่ในอากาศ วางอยู่บนของอื่น เช่น วางอยู่บนเตียง วางอยู่บนราว วางอยู่ในเรือ เป็นต้น ถ้าภิกษุมีจิตคิดจะถือเอาทรัพย์นั้น เอาของพ้นจากที่อยู่บนพื้นหรือเรือ เป็นอทินนาทาน (ลักทรัพย์)

ทรัพย์ที่เขานำไป มีร่างกายเป็นฐาน เช่น ทูนศิระษะ แบกบนบ่า หิ้วหรือถือไป เมื่อถือเอาทรัพย์ พอพ้นจากอวัยวะที่เป็นฐาน เป็นอทินนาทาน (ชิงทรัพย์)

ทรัพย์ที่เป็นปศุสัตว์หรือสัตว์พาหนะ มีเท้าของสัตว์เป็นฐาน มีจิตคิดจะจูบไปหรือว่าอุ้มไป จักว่าเป็น เป็นอทินนาทาน (ลักทรัพย์)

ทรัพย์ที่ตกอยู่ เช่น บุคคลใดบุคคลหนึ่งเดินไปแล้วทำของตกลงที่พื้น มีจิตคิดจะหยิบเอาไป เมื่อขึ้นพ้นจากที่ เป็นอทินนาทาน (แย่งทรัพย์)

ทรัพย์ที่เป็นสิ่งของที่เขานำมาแจก แล้วมีจิตคิดจะสับเปลี่ยนหรือเอาของปลอมมาสับเปลี่ยนของดี พอสับเปลี่ยนเสร็จแล้ว เป็นอทินนาทาน

ในส่วนอสังหาริมทรัพย์นั้น การถือเอาทรัพย์คือกำหนดเอาทรัพย์ที่ขาดจากกรรมสิทธิ์แห่งเจ้าของเดิม เช่น การกล่าวคู่ ที่จะเอาที่ดินของผู้ใดคนหนึ่ง ซึ่งเจ้าของเดิมยังไม่ขึ้นถึงกรรมสิทธิ์ของตนไป เป็นอทินนาทาน แต่เจ้าของยังไม่ปล่อยกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น มีการฟ้องร้องเพื่อเรียกที่ดินคืน ถ้าเจ้าของที่ดินแพ้คดีความแล้ว ผู้กล่าวคู่ นั้น ปักเขตรุกเอาที่ดินของเขาให้สำเร็จ เป็นอทินนาทาน (ลักทรัพย์) (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2541)

ส่วนในการที่จะกระทำความผิดในศีลข้อทินนาทาน (ลักทรัพย์) นั้น ต้องมีองค์ประกอบ อยู่ 5 ประการ คือ

1. ทรัพย์ที่มีเจ้าของครอบครองและหวงแหนในทรัพย์นั้น ซึ่งหมายเอาสังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้
2. มีความสำคัญว่า หรือรู้ว่าทรัพย์นั้นมีผู้ครอบครองและหวงแหน ซึ่งหมายเอาสังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้
3. ทรัพย์นั้นมีราคามากตั้งแต่ 5 มาสก (1บาท) หรือเกินกว่า 5 มาสก ซึ่งหมายเอาสังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ ขาดจากความเป็นพระภิกษุ
4. มีใจเจตนาหรือมีจิตคิดจะลักในทรัพย์นั้น ซึ่งหมายเอาสังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้
5. การจับต้องนั้น ทำให้ทรัพย์ไหว หรือทำให้ทรัพย์เคลื่อนจากที่ไป ซึ่งหมายเอาสังหาริมทรัพย์ (วิ.ม. 2539: 1/122/95)

องค์ประกอบของศีลทั้ง 5 ประการนี้ ที่เป็นข้อปฏิบัติของภิกษุ ถ้าหากภิกษุรูปใดล่วงละเมิด ต้องอาบัติปาราชิก จากการเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา แต่ถ้าไม่ครบองค์ประกอบทั้ง 5 แล้ว ก็ยังไม่ขาดจากการเป็นพระภิกษุ แต่ต้องปรับอาบัตินักบวชตามจำนวนขององค์ประกอบ อีกประการหนึ่งภิกษุใดถือเอาทรัพย์นั้นเจ้าของมิได้ให้โดยจิตจะคิดลัก จากหมู่บ้านก็ตาม จากป่าก็ตาม มีมูลค่าเท่ากับอัตราโทษที่พระราชาปรับโทษกับโจร มีโทษประหาร จองจำ และเนรเทศ เพราะถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้นั้น ถ้าภิกษุถือเอาทรัพย์ ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นกัน ภิกษุนั้นต้องอาบัติปาราชิก (วิ.ม. 2539: 1/91/80)

ในองค์ประกอบทั้ง 5 อีกส่วนหนึ่งสำหรับคฤหัสถ์ก็มีความคล้ายคลึงกัน แต่จะมีความแตกต่างกันในข้อที่ 3 คือ ถ้าเป็นภิกษุผู้ลักทรัพย์ ต้องอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นภิกษุ และต้องได้รับโทษทางกฎหมาย แต่สำหรับคฤหัสถ์แล้วถ้าทำผิดกฎหมายต้องได้รับโทษและผิดศีลด้วย ซึ่งมีองค์ประกอบด้วย ดังนี้

1. ของที่เจ้าของหวงแหน (ปรปรัคหิต) หมายถึง ตัวทรัพย์ที่เป็นสวัสดุธาณทรัพย์ ทรัพย์ที่มีวิญญาณ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นต้น หรืออวัสดุธาณทรัพย์ ทรัพย์ที่ไม่มีวิญญาณ เช่น บ้าน ที่ดิน เป็นต้น ซึ่งทรัพย์นี้มีเจ้าของหวงแหน
2. รู้รู้ว่าเป็นของที่เจ้าของหวงแหน (ปรปรัคหิตสณฺญิตา) หมายถึง ผู้กระทำนั้นสามารถรับรู้ หรือเข้าใจได้ว่า ทรัพย์ของผู้อื่น หรือมีความสงสัยว่าทรัพย์มีเจ้าของและเจ้าของไม่อนุญาต เว้นแต่เจ้าของนั้นเป็นสัตว์เดรัจฉาน แม้จะเกิดความหวงแหนก็ไม่ถือว่าเป็นเจ้าของหวงแหน

3. มีจิตคิดจะลัก (เคยยจิตต์) หมายถึง ผู้มีจิตเป็นโจรต้องการขโมยของผู้อื่น ซึ่งมีความคิดหรือความรู้สึกที่จะลัก เป็นต้นทุนเดิมอยู่แล้ว จิตนี้แม้จะเกิดครั้งเดียวก็ถือว่า เป็นโดยจิตทั้งนั้น

4. พยายามลัก (อุปกโม) หมายถึง มีความพยายาม หรือมีความแสวงหาเพื่อจะนำวัตถุสิ่งของที่ประสงค์นั้นมา ซึ่งมีความพยายามทั้งทางกาย และวาจา เช่น จับต้องทรัพย์และชักชวนผู้อื่น ให้ร่วมทำด้วยหรือบังคับให้ผู้อื่นลักทรัพย์

5. ลักของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น (เตน หรณ) หมายถึง การกระทำสำเร็จลงได้ด้วย การกระทำครบตามขั้นตอนทั้ง 5 เช่น สามารถทำให้สิ่งของนั้นขยับออกจากที่แม้เพียงเล็กน้อย ก็ถือว่า สำเร็จกิจแห่งอุทินนาทานทั้งนั้น (พระมหาบุญมี ยโสธโร, 2552)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การกระทำผิดในศีลข้ออุทินนาทานในทางพระพุทธศาสนาต้องครบองค์ประกอบทั้ง 5 จึงถือว่า เป็นการกระทำผิด กล่าวคือ ต้องผิดทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยมีเจตนาหรือมีความตั้งใจเป็นสำคัญ แต่ในทางกฎหมายคอมพิวเตอร์นั้นหมายเอาความผิดเฉพาะทางกาย กล่าวคือ ถึงแม้ว่าจะไม่มีจิตคิดจะลักหรือไม่มีเจตนา แต่ได้นำไปซึ่งสิ่งของของคนอื่นไป ถือว่าเป็นการลักทรัพย์ การที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทข้อที่ 2 อุทินนาทาน คือ ห้ามลักทรัพย์นั้น เป็นการห้ามทั้งภิกษุและและคฤหัสถ์ ในศีลข้อนี้มีความสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม และหลักการของศาสนา คือ มิให้ภิกษุและคฤหัสถ์ ถือเอาทรัพย์ของผู้อื่น โดยที่เจ้าของไม่ได้อนุญาต ถ้าภิกษุถือเอาทรัพย์เกิน 5 มาสก หรือ (1 บาท) นั้น ถือเป็นอุทินนาทาน ต้องอาบัติปาราชิก ซึ่งเป็นอาบัติหนัก คือ ขาดจากความเป็นภิกษุ แต่การกระทำต้องครบองค์ประกอบทั้ง 5 จึงถือว่าผิดในข้ออุทินนาทาน ส่วนคฤหัสถ์ถ้าถือเอาทรัพย์มากหรือน้อยกว่า 5 มาสก ถือเป็นอุทินนาทานผิดศีลในข้อที่สอง ซึ่งมีโทษทางกฎหมายมากกว่าโทษทางศาสนา ซึ่งการกระทำความผิดกล่าวไม่จำเป็นต้องครบองค์ประกอบทั้ง 5 ก็ได้ โทษในทางกฎหมายนั้นเป็นโทษที่เป็นรูปธรรมสัมผัสรู้ได้ทางกาย เช่น จำคุก คุกคุมขังเป็นต้น ส่วนทางศาสนาเป็นโทษที่เป็นทางนามธรรมสัมผัสได้ทางใจ เช่น เป็นทุกข์ กระวนกระวาย เป็นต้น ซึ่งโทษทางนามธรรมนั้นเกิดขึ้นเฉพาะในใจของตน ถ้าไม่แสดงออกมาก็ไม่สามารถรู้ได้ ไม่เหมือนกับโทษที่เป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสเห็นได้ด้วยตา และประจักษ์ในขณะนั้น

5. ลักษณะของศีล

ลักษณะของศีลนั้น เป็นคำสั่ง คือ ให้งดเว้นจากการทำความผิดทางกาย และวาจา ซึ่งเป็นกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางของการปฏิบัติทางกาย และวาจา ให้เป็นปกติ ถ้าหากมนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมไม่มีศีล ก็จะทำให้คนในสังคมเกิดการ

เบียดเบียนทางกาย และวาจา อันก่อให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนขึ้น การเป็นมีผู้ศีลทำให้เราสามารถควบคุมการประพฤติทางกายและวาจาได้ แต่ศีลไม่สามารถควบคุมทางจิตได้ การควบคุมทางจิตได้นั้นต้องอาศัยการเจริญภาวนา ซึ่งเป็นการอบรมจิตให้สงบ “ศีล” เป็นหลักความประพฤติทางกาย ทางวาจา และการเลี้ยงชีพในทางสุจริต โดยมีเจตนาเป็นเครื่องประพฤติดังเว้นจากทุจริต เพื่ออบรมจิตให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรมทั้งหลาย ศีลแยกออกเป็น 2 อย่าง กล่าวคือ เป็นอาการอย่างหนึ่ง หมายถึง ตั้งใจรักษาระวังไม่ให้ประพฤติล่วงในศีล นี้เรียกว่า รักษาอาการของศีล เมื่อตั้งใจรักษาอาการของศีลจนไม่คิดประพฤติล่วงในศีล จิตสงบเป็นปกติก็จะเห็นโทษของการละเมิดศีล แล้วทำจิตสงบเป็นปกตินี้ชื่อว่า ตัวศีล เพราะศีล แปลว่า ปกติ คือมีกายปกติ และมีวาจาปกติ (พระมหานุกุมิยโสโร, 2552)

ลักษณะของศีลที่กำหนดตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา แยกออกได้เป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. วาริตตศีล คือ ศีล ที่มีลักษณะเป็นคำสั่งไม่ให้กระทำ เป็นศีลที่ทรงบัญญัติห้ามมิให้ประพฤติล่วง ได้แก่ ศีล 5 ศีล 8 ของอุบาสกอุบาสิกา ศีล 10 เป็นข้อปฏิบัติของสามเณร ศีล 227 เป็นข้อปฏิบัติของภิกษุ และศีล 311 เป็นข้อปฏิบัติของนางภิกษุณี ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้เป็นระเบียบของผู้ประสงคจะปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดตามแนวทางของพระพุทธศาสนา และเพื่อความสงบสุขของส่วนรวม ศีลประเภทนี้เมื่อล่วงละเมิดแล้วมีโทษทั้งแก่ผู้นั้น และเกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม

2. จาริตตศีล คือ ศีลที่มีลักษณะเป็นการอนุญาตให้กระทำ เป็นขนบธรรมเนียมวิธีปฏิบัติของผู้ปฏิบัติตนปฏิบัติธรรมตามลำดับขั้นตอนในทางพระพุทธศาสนา เช่น มารยาทอันดีงาม ของภิกษุที่พึงปฏิบัติ เป็นต้น ศีลประเภทนี้มีผลต่อผู้ล่วงละเมิด คือไม่เป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ หรือสังคมนั้น ๆ ไม่มีผลเสียต่อส่วนรวม (พระมหาพิชิตชัย ขมพาลไฟ, 2542)

ลักษณะของศีลที่กำหนดตามวิธีการนำไปปฏิบัติ คือ เป็นหลักพื้นฐานทางสังคม เป็นคุณสมบัติของสมาชิกในสังคม และเป็นข้อปฏิบัติเพื่อฝึกหัดตนเอง ส่วนลักษณะศีลที่กำหนดโดยหลักสภาวะธรรมคือ สภาพที่ทรงคุณค่าไว้ได้หรือสภาพที่เป็นปกติรองรับกุศลธรรมอื่น ๆ ได้ เช่น การมีหิริโอตตปปะเกรงกลัวและละอายต่อบาปทุจริต เป็นต้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศีลนั้นมีลักษณะเป็นคำสั่ง กล่าวคือ ให้เว้นการทำความผิด ด้วยกายกรรม วาจากรรมและมโนกรรม ให้สำรวมกายวาจา และใจ ให้ประพฤติเรียบร้อย มีกายวาจาและใจเป็นปกติ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นด้วยกายและวาจา ซึ่งทำให้ผู้ให้ผู้อื่นเดือดร้อน

5.1 ประเภทของศีลข้ออทินนาทาน

ก่อนที่จะกล่าวถึงประเภทของศีลข้ออทินนาทาน จะได้กล่าวประเภทของศีลอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้น ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ โลกียศีล และ โลกุตตรศีล ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆสเถระ ได้จัดศีลไว้เป็น 2 ประเภทเช่นกัน และอธิบายว่า โลกียศีล หมายถึง ศีลที่ประกอบด้วยอาสวะทุกประเภท ส่วนโลกุตตรศีล หมายถึง ศีลที่ไม่ประกอบด้วยอาสวะทุกประเภท โลกียศีลย่อมนำมาซึ่งภพชั้นอันวิเศษและเป็นเหตุแห่งการออกจากภพด้วย แต่โลกุตตรศีลนั้นย่อมนำมาซึ่งการออกจากภพ และเป็นภพภูมิแห่งปัจจุเวกขณญาณด้วย (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2547)

ศีลสามารถแบ่งตามจุดมุ่งหมายของการรักษา คือ ศีลที่รักษาเพื่อประโยชน์ในโลกนี้ และประโยชน์ในโลกหน้า แบ่งตามระดับของผู้ปฏิบัติ คือ อนาคาริกศีล เป็นศีลของผู้ไม่ครองเรือน ส่วนอการิกศีล เป็นของผู้ครองเรือน ศีลในทางพระพุทธศาสนานั้น มีอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. กุศลศีล คือ กุศลกรรมทางกายวาจาและสัมมาอาชีวะเพราะปราศจากวิบัติจึงเกิดวิบากที่ดีตามมา
2. อกุศลศีล คือ อกุศลกรรมทางกายทางวาจาและมิจฉาอาชีวะ เพราะมีวิบัติจึงไม่เกิดวิบากที่ดีตามมา
3. อัปยาคตศีล คือ กายกรรมและวจีกรรมที่ปราศจากอาสวะ และอาชีวะอันไร้ที่ติ ไม่มีทั้งวิบัติและวิบากที่ดี (พระราชมุนี และคณะ, 2551)

ศีลในคัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆสเถระ ซึ่งสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้จัดประเภทของศีลไว้ 4 ประเภท คือ

1. สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติขึ้นปรารภในเรื่องของภิกษุ ซึ่งเป็นสิกขาบทที่พวกภิกษุจะต้องรักษาชื่อว่า ภิกษุศีล มี 227 ข้อ
2. สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติขึ้นปรารภในเรื่องของภิกษุณี ซึ่งเป็นสิกขาบทที่พวกภิกษุณีจะต้องรักษาชื่อว่า ภิกษุณีศีล มี 311 ข้อ
3. สิกขาบท 10 ประการ ของสามเณรและสามเณรี ซึ่งเป็นสิกขาบทที่จะต้องรักษาชื่อว่า อนุปสัมปันนศีล
4. สิกขาบท 5 ประการ และสิกขาบท 8 ประการ ซึ่งเป็นสิกขาบทของอุบาสกและอุบาสิกาจะต้องรักษาชื่อว่า คหฤตศีล (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2547)

ผู้วิจัยเห็นว่า ศีลแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แบ่งตามวัตถุประสงค์และแบ่งตามระดับของผู้ปฏิบัติ

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์ คือ ศิลที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในโลกียะ ได้แก่ความสุขที่มีในสังสารวัฏ และศิลปะที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในโลกุตตระ ได้แก่บรมสุขที่ออกจากสังสารวัฏ

2. แบ่งตามผู้ปฏิบัติ คือ ศิลสำหรับผู้ครองเรือนเรียกว่า อาคารยศิลป์ และศิลปะสำหรับผู้ไม่ครองเรือนเรียกว่า อนาคารยศิลป์

ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ยังได้กล่าวประเภทของศิลปะไว้อีก 3 ประเภท คือ จุฬศิลป์ มัชฌิมศิลป์ และมหาศิลป์

ตามความหมายของคำศัพท์ จุฬศิลป์ หมายถึง ศิลระดับต่ำ หรือ ข้อวัตรปฏิบัติที่เล็กน้อย จุฬศิลป์มีทั้งหมด 26 ข้อด้วยกัน ซึ่งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมทั้งศิลปะ 5 ศิล 10 ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติให้นักบวชในพระพุทธศาสนาได้ปฏิบัติ

1. เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ มีความมุ่งหวังประโยชน์เกื้อกูลต่อสัตว์
2. เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ รับเอาแต่ของที่เขาให้
3. เว้นขาดจากกรรมที่เป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ เว้นห่างไกลจากเมถุนธรรม
4. เว้นขาดจากการพูดเท็จ คือ พูดแต่คำสัตย์ ไม่หลอกลวงโลก
5. เว้นขาดจากคำส่อเสียด พูดแต่ถ้อยคำที่สร้างสรรค์ความสามัคคี
6. เว้นขาดจากคำหยาบ พูดแต่คำไม่มีโทษ ไพเราะ จับใจ
7. เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีหลักฐาน
8. เว้นขาดจากการพราดพิซคามและภูตคาม
9. เว้นขาดจากการขบเคี้ยวในเวลาวิกาล
10. เว้นขาดจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรีและดูการละเล่น
11. เว้นขาดจากการประดับ ตกแต่งร่างกายด้วยพวงดอกไม้ของหอม
12. เว้นขาดจากที่นอนสูงใหญ่
13. เว้นขาดจากการรับทองและเงิน
14. เว้นขาดจากการรับธัญญาหารดิบ
15. เว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ
16. เว้นขาดจากการรับสตรีและกุมารี
17. เว้นขาดจากทาสหญิงและทาสชาย
18. เว้นขาดจากการรับแพะและแกะ
19. เว้นขาดจากการรับไก่และสุกร
20. เว้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา
21. เว้นขาดจากการรับเรือกสวนไร่นาและที่ดิน

22. เว้นขาดจากการทำหน้าที่เป็นตัวแทนและผู้สื่อสาร
23. เว้นขาดจากการซื้อขาย
24. เว้นขาดจากการโกงด้วยตาชั่ง ด้วยของปลอมและด้วยเครื่องตวงวัด
25. เว้นขาดจากการรับสินบน การล่อลวงและการตลบตะแลงหรือ
26. เว้นขาดจากการฆ่า การจองจำ การปล้น และการขู่กรรโชก (ที.สี. 2539: 9/2-

8/3-5)

มัชฌิมสืล หมายถึง ศีลระดับกลาง แต่ในมัชฌิมสืลนั้น ได้ย้ำเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างการปฏิบัติของนักบวชกลุ่มอื่นด้วย มีทั้งหมด 10 ข้อ คือ

1. เว้นขาดจากการพรากฟิซที่เกิดจากเหง้า ลำต้น ตา ยอด และเมล็ด
2. เว้นขาดจากการบริโภคของที่สะสมไว้ คือ สะสมข้าว น้ำ ผ้า ที่นอน เป็นต้น
3. เว้นขาดจากการดูการละเล่น เช่น การฟ้อน การขับร้อง การประ โคมดนตรี
4. เว้นขาดจากการเล่นการพนันที่เป็นเหตุแห่งความประมาท
5. เว้นขาดจากที่นอนอันสูงใหญ่ เช่น เติงมีเท้าสูงเกินขนาด เป็นต้น
6. เว้นขาดจากการประดับตกแต่งร่างกาย เช่น อบผิวด้วยน้ำหอม เป็นต้น
7. เว้นขาดจากเครื่องยานกถา เช่น ไสยศาสตร์ เป็นต้น
8. เว้นขาดจากการพูดถกเถียงแก่งแย่งกัน เช่น ทำนปฏิบัติผิด แต่หมปฏิบัติถูก
9. เว้นขาดจากการทำหน้าที่เป็นตัวแทนสื่อสาร เช่น รับเป็นสื่อให้พระราชา
10. เว้นขาดจากการพูดหลอกลวงการพูดเลียบเคียง (ที.สี. 2539: 9/9-18/5-8)

ส่วนมหาสืล หมายถึง ศีลระดับสูง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงชีพที่ผิดซึ่งพระพุทธเจ้าทรงห้ามมิให้นักบวชกระทำเช่นนั้น มี 7 ข้อ คือ

1. เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพที่ผิดทางด้วยเครื่องยานวิชา เช่น ทำนายโชคกลาง
2. เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพที่ผิดทางด้วยเครื่องยานวิชา เช่น ลักษณะบุรุษ-สตรี
3. เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพที่ผิดทางด้วยเครื่องยานวิชา เช่น ดูฤกษ์ยามตราทัพ
4. เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพที่ผิดทางด้วยเครื่องยานวิชา พยากรณ์ สุริยคราส
5. เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพที่ผิดทางด้วยเครื่องยานวิชา พยากรณ์ว่าฝนดีฝนแล้ง
6. เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพที่ผิดทางด้วยเครื่องยานวิชา ให้ฤกษ์อาวาหมงคล
7. เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพที่ผิดทางด้วยเครื่องยานวิชา ทำพิธีบนบาน แก้มบน

(ที.สี. 2539: 9/18-25/8-10)

ส่วนประเภทของศีลข้ออทินนาทานนั้น มีอยู่หลายประเภทด้วยกัน แต่ผู้วิจัยพอสรุปได้ 3 ประเด็น คือ

1. โจรกรรม หมายถึง กริยาที่ถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ด้วยอาการเป็นโจร

มี 14 ประการ คือ

- ลัก หมายถึง การถือเอาทรัพย์เมื่อเจ้าของไม่เห็น
- ฉก หมายถึง ชิงเอาทรัพย์ต่อหน้าเจ้าของ
- กรร โชก หมายถึง ขูให้เขากลับแล้วเขาให้ทรัพย์
- ปล้น หมายถึง ร่วมกันใช้อาวุธจี้แย่งทรัพย์
- ตู่ หมายถึง อ้างหลักฐานพยานเท็จหักล้างกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น
- น้อ หมายถึง โกงเอาทรัพย์ของผู้อื่นที่ตนปกครอง
- หลอก หมายถึง ปั้นเรื่องให้เขาเชื่อแล้วให้ทรัพย์
- ลวง หมายถึง ใช้เล่ห์เอาทรัพย์ด้วยเครื่องมือลวง
- ปลอม หมายถึง ทำหรือใช้ของปลอมหลอกเขา
- ครอบครอง หมายถึง ยึดของคนอื่นมาใช้แล้วยึดเอาของเขา
- เบียดบัง หมายถึง กินเศษกินเลขของเขา
- สับเปลี่ยน หมายถึง แอบสลับเอาของคนอื่น
- ลักลอบ หมายถึง หลบหนีภาษีของหลวงหรือลอบนำสิ่งที่จะต้องห้าม
- ยักยอก หมายถึง ยักเอาทรัพย์ของคนอื่นที่ถูกริบไว้หรือยักยอกภาษี

(พระมหาพิชิตชัย ขมพาลไฟ, 2542)

การกระทำผิดทางโจรกรรมทั้ง 14 ประการนี้ ไม่ว่าจะทำเองหรือใช้ให้คนอื่นทำ ตีในข้ออาทินาทานนี้ขาด

2. อนุโลมโจรกรรม หมายถึง กริยาที่ไม่ทำให้โจรกรรม 14 ประการ แต่มีความคล้ายกันกับโจรกรรม ในการกระทำนี้อนุโลมเข้ากันโจรกรรมได้ มี 3 ประการ คือ

- อดหนุนโจรกรรม คือ รับซื้อของโจร
- ปอกลอก คือ คบคนอื่นด้วยหวังปอกลอกทรัพย์เขา
- รับสินบน คือ รับทรัพย์ของเขาที่เขาให้เพื่อจะทำให้เขาพ้นผิด

3. ฉายาโจรกรรม หมายถึง การกระทำที่ไม่ทำอนุโลมโจรกรรม แต่ทำให้พัสตุของผู้อื่นให้สูญเสีย และเป็นสินใช้ตกอยู่แก่ตน มี 2 ประการ คือ

- ผลาญทรัพย์ของเขา คือ ทำลายทรัพย์สินของเขาให้เสียหายด้วยความโกรธ
- หยิบฉวย คือ หยิบฉวยเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปใช้ด้วยความมกง่าย

(วศิน อินทสระ, 2549)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในประเภทของศีลข้ออทินนาทานที่ได้กล่าวมานี้ เป็นความผิดในฐานะลักทรัพย์ ในทางพระพุทธศาสนานั้น หมายถึงเจตนาเป็นหลักสำคัญ ถ้าไม่มีเจตนาที่จะกระทำแล้ว ย่อมไม่ผิด ส่วนในทางกฎหมายจะถือว่าเป็นความผิดหากถือเอาวัตถุสิ่งของที่มีเจ้าของและเจ้าของมิได้อนุญาตไม่ว่าจะมีเจตนาหรือไม่มีเจตนา ก็ถือว่าเป็นความผิดในมาตรา 45 ได้กล่าวไว้ว่า เกิดเป็นคนไทยจะบอกว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ เพราะในทางกฎหมายถึงแม้จะมีเจตนาหรือไม่มีเจตนา ก็ตามก็มีความผิด

5.2 ความหมายของศีลข้ออทินนาทาน

คำว่า “อทินนาทาน” ในพระไตรปิฎก แยกรูปศัพท์ออกได้ดังนี้ อ+ทินน+อาทาน กล่าวคือ “อ” หมายถึง “ไม่” ซึ่งแปรรูปมาจาก “น” ศัพท์ปฏิเสธ ทินน มาจาก “ทา” ในความให้ ลง “ต” ปัจจัยในกิริยาภิตก์ แปลว่า (อันเขา) ให้แล้ว มอบแล้ว ถวายแล้ว และ “อาทาน” มาจาก อา (ทั่ว ยิ่ง กลับ ความ) “ทา” ธาตุในความถือเอา “ยุ” ปัจจัย แปลง “ยุ” เป็น “อน” สำเร็จรูป เป็น “อาทาน” แปลว่า การถือเอา ฉวยเอา จับเอา เมื่อรวมกันแล้ว คำว่า “อทินนาทาน” แปลว่า การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้อนุญาตให้ด้วยอาการขโมย (พระมหาบุญมี ยโสธโร, 2552)

คำว่า “อทินนาทาน” พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ให้ความหมายว่า หมายถึง การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย, การขโมยสิ่งของหรือการลักทรัพย์ของผู้อื่นถือเอาสิ่งของที่เขาหวงแหนอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งเป็นสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ยังถือกรรมสิทธิ์ และเจ้าของทรัพย์เหล่านั้นยังหวงแหนไว้อยู่ยังไม่ละทิ้งทรัพย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543)

คำว่า “อทินนาทาน” พระราชธรรมนิเทศ ให้ความหมายว่า หมายถึง การถือเอา การตัดรอน การทำลายสิทธิในคุณค่าของทรัพย์ที่มีเจ้าของมีสิทธิครอบครองหวงแหนด้วยการปล้น การขโมย การขกยก การสับเปลี่ยน การซ่อนไว้ การเลียงภาณี การปลอมแปลงสินค้า การโกงเครื่องดวงเครื่องวัด การละเมิดศีลข้อนี้เกิดจากการกระทำของตนเอง การสั่งให้คนอื่นกระทำ เป็นต้นนี้ เรียกว่า อทินนาทาน (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2539)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อทินนาทาน คือ ความจงใจในการถือเอาสิ่งของ ของผู้อื่นด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งโดยที่เจ้าของไม่ยินยอม การถือเอาทรัพย์ของคนอื่น การถือเอาทรัพย์เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกพร้อมด้วยเจตนา เช่น การลักทรัพย์ หรือการชิงทรัพย์ จะถือว่าการกระทำสำเร็จเป็น อทินนาทานในขณะที่หยิบของนั้นพ้นจากฐานของตัวทรัพย์ หรือการขกยกเอาทรัพย์ จะถือเอาการกระทำสำเร็จเป็นอทินนาทานในขณะที่ฝ่ายขกยกทรัพย์ไม่คิดจะคืนทรัพย์ให้ แต่ไม่ว่าจะทำ อทินนาทานในรูปแบบใด ๆ ก็ถือว่าผู้กระทำนั้นได้ละเมิดศีลซึ่งเป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานแล้ว

จะต้องได้รับโทษจากการกระทำของตน ตามกฎแห่งกรรมที่ได้ทำไว้หรือตามกฎหมายบ้านเมืองที่ตราบัญญัติไว้

5.3 การกระทำผิดศีลข้อทินนาทาน

ในปฐมสมันตปาติกาได้กล่าวถึงการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ศีลข้อทินนาทานไว้ 6 ประการด้วยกัน คือ

1. บุคคลผู้เอาทรัพย์ของคนอื่น ที่มีไซ้ของตน แต่กล่าวว่าเป็นของตน ทำให้เจ้าของเกิดความสงสัยว่า ทรัพย์นี้ไม่เป็นของเรา
2. บุคคลผู้ทำสิ่งของคนอื่นให้เคลื่อนไหวก่อน แล้วนำทรัพย์ของผู้อื่นไป
3. เมื่อเจ้าของทรัพย์มาทวงทรัพย์ที่เขาฝากไว้แล้วไม่ยอมคืนให้
4. บุคคลนำทรัพย์ของผู้อื่นไป ด้วยการเคลื่อนไหวยุติยาบอย่างก้าวออกจากที่
5. บุคคลมีความคิดลบล้างของที่ตั้งอยู่บนบก แล้วทำสิ่งของให้เคลื่อนไหวกออกจากที่
6. บุคคลผู้ใดถือเอาทรัพย์ก้าวเท้าไปพ้นจากที่ตั้งของทรัพย์ (ปฐมสมันตปาติกา, 2550)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในปฐมสมันตปาติกา ได้กล่าวถึงการกระทำผิดของศีลข้อทินนาทานไว้ 6 ประการด้วยกัน ซึ่งทำให้ทรัพย์ผู้อื่นเคลื่อนไหวก่อน ถือว่ามีความผิด เพราะมีเจตนาประสงค์อยากได้ทรัพย์ของคนอื่นนั้นมาเป็นของตน

5.4 โทษของการกระทำผิดศีลข้อทินนาทาน

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสโทษแห่งศีลวิบัติโดยสุตตันตนัยว่า โทษแห่งศีลวิบัติของผู้ที่ศีลย่อมเป็นไมเป็นที่ชอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ทุกข์เพราะถูกครหานินทา ย่อมเป็นผู้มีผิวพรรณหม่นหมอง และเป็นผู้มีคุณค่าน้อยเสื่อมจากประโยชน์ทั้งหลาย ถึงแม้จะเป็นผู้ประกอบด้วยคุณธรรมมีสุตะก็ตาม ยังไม่เป็นผู้ควรแก่การบูชาของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ไม่อาจบรรลุคุณธรรมขั้นวิเศษได้ เหมือนกับคนตาบอดไม่อาจเห็นรูป เป็นผู้หมดหวังในพระสัทธรรม และเป็นผู้มีส่วนแห่งทุกข์ทั้งหลาย (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2547)

โทษของการกระทำผิดศีลข้อทินนาทานนี้ ตามในแห่งสมุโหวิโนทนี กล่าวไว้ว่า การถือเอาสิ่งของของบุคคลผู้ใดมีโทษน้อย, การถือเอาสิ่งของของบุคคลผู้มีปกติประพฤติอย่างใดมีโทษมากกว่านั้น, การถือเอาสิ่งของของบุคคลผู้เข้าถึงธรรมมีโทษมากกว่านั้น, การถือเอาสิ่งของของภิกษุผู้ใดมีโทษมากกว่านั้น, การถือเอาสิ่งของของพระโสดาบันมีโทษมากกว่านั้น, การถือเอาสิ่งของของสกทาคามีมีโทษมากกว่านั้น, และการถือเอาสิ่งของของพระชินาสามีโทษมากยิ่งนัก โทษจะหนักหรือเบานั้นขึ้นอยู่กับคุณธรรมของแต่ละบุคคลที่ได้กล่าวมานี้

ในสี่สูตร อุกโกสกวรรค มีพระพุทธพจน์ที่อ้างถึงการละเมิดศีลและโทษของศีลไว้ 5 ประการ ด้วยกัน คือ

1. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติในธรรมวินัยนี้ ย่อมถึงความเสื่อมในภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความประมาทเป็นเหตุ
2. กิตติศัพท์ความประพฤติชั่วของบุคคลผู้ทุศีลนี้ ย่อมลือกระฉ่อนไปทั่วทุกหนทุกแห่ง
3. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติแล้วจะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ จะเป็นชาติตยบริษัท พราหมณ์บริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัทก็ตาม ย่อมไม่แก้ล้าล่าเก็บเงินเข้าไป
4. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติแล้ว ย่อมหลงลืมสติเวลาจะตาย
5. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติหลังจากตายไปแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต และนรก (พระมหานุกูมิ โยโสโร, 2552)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โทษของการกระทำผิดศีลข้อทินนาทานนั้น จะได้รับผลการกระทำที่ต่างกัน คือ บุคคลผู้ใดประพฤติผิดศีลข้อนี้ แม้จะเป็นคนฉลาด ในการเรียนรู้ได้รับการฟังมามาก และเห็นมากก็ตาม ไม่อาจจะบรรลุคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ เป็นผู้สิ้นหวัง แม้ขณะยังมีชีวิตอยู่ ไร้คุณค่าหาประโยชน์มิได้ ย่อมเป็นผู้นำมาซึ่งความเสื่อมเสียให้แก่ครอบครัว ทั้งตนเองและผู้อื่น ซึ่งในเกณฑ์ตัดสินการกระทำผิดย่อมมีข้อแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัตถุ หรือเจตนา เพราะสิ่งเหล่านี้คือตัวแปรที่สำคัญ ผู้กระทำผิดไม่ว่าจะผิดต่อหลักศีลธรรมหรือผิดต่อกฎหมายก็ถือว่าผิดทั้งนั้น ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ เพียงเพื่อจะนำมาเปรียบเทียบหาบทลงโทษเท่านั้น

5.5 ข้อยกเว้นการกระทำผิดศีลข้อทินนาทาน

การกระทำในสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะถูกหรือผิดย่อมมีข้อยกเว้นในการกระทำนั้น ๆ ซึ่งข้อยกเว้นในการทำความผิดศีลข้อทินนาทานนั้น พระผู้มีพระภาคได้ทรงบัญญัติไว้เป็นข้อยกเว้นสำหรับภิกษุ แต่พอเทียบเคียงเป็นข้อยกเว้นสำหรับคฤหัสถ์ได้ มี 8 ประการ ดังนี้

1. ถือเอาด้วยความเข้าใจว่า เป็นของตน (หิยัคค)
2. ถือเอาด้วยความเข้าใจว่า คู่กันเคยกัน แม้เจ้าของรู้จักคงไม่ว่า
3. ถือเอาโดยเป็นของยืม
4. ถือเอาของที่ผู้ล่วงลับไปแล้วหวงแหน (ไม่รับรองสิทธิของคนที่ยายไปแล้ว เว้นแต่จะมีผู้รับมรดกต่อ)
5. ถือเอาของที่สัตว์หวงแหน (เช่น เสือกัดตาย ภิกษุถือเอามาเพียงบางส่วนเป็นอาหาร)

6. ถือเอาด้วยบังสุกุลสัญญา คือ เข้าใจว่าเป็นของเขาทั้งแล้ว

7. วิกลจริต (เป็นบ้า)

8. ผู้เป็นต้นบัญญัติ (ผู้กระทำผิดคนแรก)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ข้อยกเว้นสำหรับการไม่เอาผิดกับผู้กระทำในศีลข้ออทินนาทานนั้น คือ การที่ไม่มีเจตนา หรือ ไม่มีความจงใจในใจตนเองให้เป็นฐานที่ตั้งแห่งการมุ่งไปสู่วัตถุตามที่ตนปรารถนาด้วยความโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตนนั้น ไม่มี ถือว่าไม่ผิดในข้อของการลักทรัพย์ ถ้าหากว่ามีความตั้งใจ มีเจตนา เพื่อหวังผลทางทรัพย์นั้นแล้วมุ่งไปสู่วัตถุที่ตนต้องการได้ครอบครองไว้ก่อนแล้ว ถือว่ามีความผิดศีลในข้ออทินนาทาน แต่การมีเจตนาลักสิ่งของของสัตว์ ซึ่งอยู่ในการครอบครองของสัตว์นั้น ถือว่าไม่ผิดศีลในข้ออทินนาทานในการลักทรัพย์แต่ประการใด ทั้งนี้เพราะสิ่งของนั้นเป็นของสัตว์ ไม่ใช่ของมนุษย์

6. ประโยชน์ของการงดเว้นศีลข้ออทินนาทาน

ประโยชน์ของการงดเว้นศีลข้ออทินนาทาน คือ เป็นผู้ประพฤติด้อยในหลักเบญจธรรม 5 ประการ โดยเฉพาะในหลักธรรมข้อที่ 2 คือ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ สาเหตุที่คนกระทำผิดศีลข้ออทินนาทานหรือเป็นโจรขโมยนั้น เพราะขาดสัมมาอาชีวะ ในการดำเนินชีวิตต้องคั่นรณแสวงหาปัจจัย 4 มาบำรุงตน ซึ่งการทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นสิ่งจำเป็นของมนุษย์ ถ้าเป็นการเลี้ยงชีพในทางทุจริตเป็นมิฉฉาชีพก็จะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น แต่ถ้าเลี้ยงชีพโดยสุจริตเป็นสัมมาอาชีวะ ก็จะทำให้มีความสุขแก่ตนเองและผู้อื่น เพราะมนุษย์คนเรามีความสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการกระทำของตนจึงมีผลต่อบุคคลอื่นด้วย ด้วยคุณธรรมในข้อนี้จึงเป็นการอุดหนุนศีลข้ออทินนาทาน เพราะเป็นการฝึกฝนตนให้ประกอบอาชีพโดยทางสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย สัมมาชีพมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. เป็นอาชีพการงานที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อเวรภัยหรือสร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่ตนเองและสังคม
2. เป็นอาชีพการงานที่ช่วยแก้ไขปัญหาหรือสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมในทางใดทางหนึ่ง ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม
3. เป็นอาชีพการงานที่ช่วยให้ผู้ทำได้มีการพัฒนาชีวิตตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทั้งทางพฤติกรรมด้านจิตใจและด้านปัญญา
4. เป็นอาชีพการงานที่ไม่ทำลายคุณค่าของชีวิตและไม่เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต แต่ทำให้ชีวิตตนมีคุณค่าน่าภาคภูมิใจ

5. เป็นอาชีพการงานที่ทำให้ได้ปัจจัยเลี้ยงชีวิตมาด้วยเรี่ยวแรงกำลังกาย กำลังสติปัญญา ความเพียรพยายาม ความสามารถและฝีมือของตน ทำให้ฝึกฝนพัฒนาความเชี่ยวชาญในฝีมือในทางสร้างสรรค์ขึ้นไป (พระมหาบุญมี โยโสโร, 2549)

นอกจากนี้ยังต้องอยู่ในทฤษฎีธรรมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ในปัจจุบันมี 4 ประการ ในหลักธรรมนี้ช่วยอุดหนุนให้บุคคลไม่ประพฤติดิฉิลข้อทึมนานาน คือ

1. วุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพสุจริต ดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีมีประโยชน์
2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรักโภคทรัพย์และการทำงานที่ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม
3. กัลยาณมิตตตา การคบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักคบมิตรที่ดี ไม่คบคนพาลที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือคบบัณฑิตที่จะแนะนำให้ประกอบแต่ความดี
4. สัมมาชีวิตา การเลี้ยงชีพแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายจ่ายให้พอเหมาะกับฐานะของตนไม่ฟุ้งเฟ้อหรือฟุ่มเฟือยจนเกินไป รู้จักประหยัดคอดออมทรัพย์ที่หามาได้ (อง อนุฎก. 2525: 23/54/340)

ผู้หวังประโยชน์ควรควรเว้นการกระทำผิดในศีล คือ ต้องประพฤติดีปฏิบัติชอบด้วยกาย วาจา และใจ จึงชื่อว่า เป็นผู้มีศีล ซึ่งผลของการปฏิบัตินี้ย่อมส่งผลให้ได้รับความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ผู้หวังประโยชน์สุขในชีวิตควรควรเว้นจากการประพฤติดิฉิลในศีล 5 ข้อ ประโยชน์โดยรวมของศีล มีอยู่ 5 ประการ คือ

1. บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมประสบกับ โภคะทรัพย์อันยิ่งใหญ่ ซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ
2. บุคคลผู้พร้อมด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีกิตติศัพท์อันดีงามทั้งหลายเกิดขึ้น และฟุ้งขจรหายไปในทุกทิศ
3. บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยศีลในโลกนี้ เข้าไปสู่สังคมใด ๆ ก็ตาม เช่น สังคมกษัตริย์ สังคมพราหมณ์ สังคมคหบดี และสังคมสมณะ ย่อมเข้าไปอย่างอาจหาญไม่เก้อเขิน
4. บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมเป็นผู้ไม่หลงทำกาลกิริยา คือ เป็นผู้ไม่หลงสติในเวลาจนจะตาย
5. บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยศีลในโลกนี้ เมื่อร่างกายแตกดับตายไปแล้ว ย่อมจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ (พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไฟ, 2542)

ประโยชน์ของการงดเว้นการกระทำผิดในศีลอีกประการหนึ่ง ซึ่งในคัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้นได้อธิบายไว้ว่า

1. ที่พึงของกุลบุตรทั้งหลายในพระศาสนามีเพียงอานิสงส์ของศีลเท่านั้น

2. ศิลป์เปรียบเสมือนน้ำย่อมล้างมลทินของสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ได้
3. ศิลป์ที่รักษาศีลแล้วทำให้ห่างไกลจากกิเลส ย่อมทำให้สัตว์ทั้งหลายมีความสุขสงบ
4. ศิลป์มีกลิ่นหอมหวานทวนลมไม่เหมือนกลิ่นหอมอื่น
5. ศิลป์เป็นบันไดสู่สวรรค์และนิพพาน
6. ศิลป์ของบุคคลผู้มีศีล ย่อมกำจัดภัยซึ่งการดำหนิ เป็นต้น และย่อมบันดาลให้เกิดเกียรติ

และความสรรพยาทุกเมื่อ (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2547)

ประโยชน์ของการปฏิบัติตามศีลที่ปรากฏในบาลี ซึ่งพระผู้ให้ศีลจะกล่าวทุกครั้งเมื่อให้ศีลจบลงแล้ว ดังนี้ “สีเลน สุคติ ยนฺติ, สีเลน โภคสมฺปทา, สีเลน นิพฺพุติ ยนฺติ” แปลว่า

สีเลน สุคติ ยนฺติ	บุคคลเข้าถึงคติที่ดี (ไม่ตกไปสู่คติอันชั่ว)
สีเลน โภคสมฺปทา	บุคคลได้โภคะสมบัติ (ไม่ตกไปสู่ความวิบัติ)
สีเลน นิพฺพุติ ยนฺติ	บุคคลถึงความดับทุกข์ (ไม่ตกไปสู่ความทุกข์)

ผู้วิจัยเห็นว่า ประโยชน์ของศีลนี้เป็นมูลฐานแห่งคุณทั้งหลาย และเป็นเครื่องทำลายกำลังแห่งโทษทั้งหลาย ซึ่งจะเกิดขึ้นกับผู้ตั้งอยู่ในศีล ผู้หวังความสุขในภพนี้และภพหน้าพึงปฏิบัติตนให้ตั้งมั่นอยู่ในศีล

ส่วนประโยชน์ของการงดเว้นไม่ประพฤติดุคในศีลข้ออทินนาทานนั้น มีอยู่ 9 ประการด้วยกัน ดังนี้ คือ

1. ความเป็นผู้มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก (มหานรณฺดา)
2. ความเป็นผู้มีโภคทรัพย์อันเกษม (อนนฺตโกตฺตา)
3. ความเป็นผู้มีโภคะยั่งยืน (ถิรโกตฺตา)
4. การได้โภคทรัพย์ตามที่ต้องการอย่างฉับพลัน (อิฉฺฉิตฺตา)
5. การมีโภคะไม่ทั่วไปกับพระราชาเป็นต้น (ราชาทฺธิอสาธารณโกตฺตา)
6. ความเป็นผู้มีโภคะโอฬาร (อุฬารโกตฺตา)
7. ความเป็นหัวหน้าในที่นั้น ๆ (ตตฺถ ตตฺถ เชฏฺฐกาโว)
8. ความเป็นผู้ไม่รู้จักคำว่า ไม่มี (นตฺถิกาวสุส อชานนตา)
9. ความเป็นผู้อยู่อย่างสงบ (สุขวิหารตา) (พระมหาบุญมี ยโสธร, 2552)

นอกจากนี้ในพระไตรปิฎกยังได้กล่าวถึงพระพุทธพจน์ที่อ้างถึงคุณ หรือประโยชน์แห่งการงดเว้นจากอทินนาทานไว้อีก คือ

- “เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ เป็นการหลีกเลี่ยงสำหรับบุคคลผู้ลักทรัพย์”
- “เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ เป็นทางเพื่อความเจริญสำหรับบุคคลผู้ลักทรัพย์”
- “เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ เป็นทางเพื่อความดับสนิทสำหรับบุคคลผู้ลักทรัพย์”

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการงดเว้นศีลข้อทินนาทานนี้ มีทั้งส่วนที่เป็นความสุขทางกายและใจในโลกนี้ และความสุขในโลกหน้า มีมนุษย์สมบัติ คือ ได้เกิดเป็นมนุษย์และเป็นผู้สมบูรณ์ ด้วยทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ และบริวารสมบัติ ส่วนสวรรค์สมบัติ คือ ได้บังเกิดในโลกสวรรค์ คือ เป็นเทพบุตรและเทพธิดา ซึ่งมีทิพย์สมบัติ เป็นต้น ผู้หวังในมนุษย์สมบัติและสวรรค์สมบัติพึงตั้งอยู่ในเบญจศีลและเบญจธรรมทั้ง 5 ประการนี้ และตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 ประการ คือ กายกรรม วชิกรรม และมโนกรรม และต้องทำมหากุศล คือ ทำบุญกุศลต่าง ๆ เป็นต้น

7. สรุป

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศีลนั้น พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ก่อน แต่พระพุทธองค์ทรงอาศัยเหตุการณ์แห่งการกระทำความผิดของพระภิกษุเหล่านั้นเป็นเหตุ และถ้าหากภิกษุกระทำความผิดจริงก็จะเรียกประชุมสงฆ์แล้วลงมติ จึงบัญญัติสิกขาบทขึ้นตามลำดับ ให้เป็นไปตามเหตุและปัจจัยนั้น ๆ เป็นไปตามรูปแบบหลักการและวิธีการที่ทรงกระทำ ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานของเพศบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งถือได้ว่า เป็นข้อปฏิบัติที่คนในสังคมต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกันเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน เพื่อการดำรงชีวิตของเราให้อยู่เป็นปกติสุข ปราศจากการหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ไม่เกิดความเคืองร้อน ในการอยู่ร่วมกันในสังคม และทำให้คนในสังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน การกระทำความผิดศีลนั้นต้องมียोगประกอบของการทำผิดจึงจะถือว่า ได้กระทำความผิดจริง หรือเป็นความผิดโดยสมบูรณ์ แต่หากการกระทำความผิดไม่ครบองค์ห้าประการ ก็จะเป็นทำให้ศีลต่างพร้อยและเศร้าหมองเท่านั้น จะไม่ทำให้ศีลขาด

การกระทำความผิดในศีลข้อทินนาทานนี้ ตามหลักพระพุทธปรัชญาเถรวาท ต้องอาศัยเกณฑ์ในการตัดสินการกระทำความผิด จึงจะกล่าวได้ว่า สิ่งนั้นเป็นการกระทำความผิด กล่าวคือ ต้องผิดทั้งทางกายทางวาจา และทางใจ โดยมีเจตนาเป็นหลัก แต่ในองค์ประกอบของศีลซึ่งเป็นเครื่องตัดสินในการกระทำความผิดนั้น แต่ละข้อเน้นที่ความตั้งใจหรือเจตนาเป็นสำคัญ ในหลักคำสอนพระพุทธปรัชญาถือว่า ใจว่า เจตนา เป็นกรรม กรรมคือการกระทำที่มีเจตนาโดยมุ่งหวังต้องการบางสิ่งบางอย่างมาเป็นเป้าหมาย และเป็นผลของการตัดสินว่าผิดถูก ดีหรือชั่ว ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ แต่ในทางกฎหมายคอมพิวเตอร์นั้นหมายเอาความผิดเฉพาะทางกาย กล่าวคือ ถึงแม้จะไม่มีจิตคิดจะลักหรือไม่มีเจตนา แต่ได้นำสิ่งของของคนอื่นไป ก็ถือได้ว่าเป็นการลักทรัพย์ การที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทข้อที่ 2 คือ ศีลข้อทินนาทานนั้น ก็เพื่อห้าม งดเว้น หรือแสดงออกซึ่งการกระทำอันบ่งชี้ได้ว่าเป็นลักษณะของการลักทรัพย์ไม่ว่าทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อมิให้ภิกษุและคฤหัสถ์ ผิดในศีลข้อทินนาทาน คือ ไม่ให้ภิกษุและคฤหัสถ์ถือเอาสิ่งของผู้อื่น โดยที่เจ้าของเขานั้นถือเป็นสิทธิ์ ครอบครอง หวงแหน ผู้ใดจะละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม ย่อม

กระทำไม่ได้ ยกเว้นสิ่งของที่สัตว์ครอบครองไม่ถือว่ามีความผิด ในศีลข้อทินนาทานนั้นถือเอาความจงใจ มีเจตจำนงที่จะถือเอาสิ่งของผู้อื่นด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง โดยที่เจ้าของสิทธิ์นั้นไม่ยินยอม การละเมิดหรือถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น ลักทรัพย์ หรือการชิงทรัพย์ จะถือว่าเป็นการกระทำผิดในข้อทินนาทานได้นั้น จะต้องทำให้สิ่งของนั้นพ้นจากฐานที่ตั้งของทรัพย์ ก็จะถือว่าเป็นอทินนาทานได้ ฝ่ายยกยกไม่ได้คิดจะคืนทรัพย์ให้ แต่ไม่ว่าจะทำอทินนาทานในรูปแบบใด ก็ถือว่าผู้กระทำนั้นได้ละเมิดศีลซึ่งเป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานในพุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวไว้ว่า คือจะต้องได้รับโทษจากการกระทำของตนตามกฎหมายที่ได้ทำไว้หรือตามกฎหมายบ้านเมืองที่ตราบัญญัติไว้

โทษของการทำความผิดศีลข้อทินนาทานนั้น จะได้รับผลของการกระทำทั้งในโลกนี้และโลกหน้า กล่าวคือ ผลในโลกนี้ไม่เป็นที่ไว้วางใจของชนทั้งหลาย เพราะเขาเห็นว่าเป็นผู้ประพฤติดีฉ้อฉล ในทางที่ไม่ถูก ไม่ควร จึงไม่อยากคบค้า হাসมาคมด้วย ส่วนผลในโลกหน้าคือเมื่อตายไปแล้ว ไปสู่อายะโยนูปะตวิสัย และถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นคนไร้ทรัพย์สิน ขัดสนเรื่องเงินทอง ของมีค่า และเป็นผู้ไม่มีบิรวาร เป็นต้น แต่การกระทำที่ไม่มีเจตนาหรือตั้งใจ จงใจ ก็มีข้อยกเว้นสำหรับการกระทำผิดนี้ ถ้ามีเจตนาและคิดไตร่ตรองไว้ก่อนแล้ว ก็ถือว่าการกระทำนั้นผิด ถ้าไม่มีเจตนาและไม่ได้ไตร่ตรองไว้การกระทำนั้นถือว่าไม่ผิด เพราะการกระทำที่ไม่ผิดศีล ย่อมได้รับประโยชน์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งประโยชน์ของการงดเว้นศีลข้อทินนาทานนี้ มีทั้งส่วนที่เป็นความสุขทางกาย และทางใจ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า หากได้มาเกิดมนุษย์ก็จะเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ และบิรวารสมบัติ หากได้บังเกิดในโลกสวรรค์ ก็จะเป็นเทพบุตรหรือเทพธิดา เป็นความสุขมีทิพย์สมบัติ ผู้หวังในมนุษย์สมบัติสวรรค์สมบัติพึงตั้งอยู่ในเบญจศีลและเบญจธรรม และตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 ประการ คือ กายกรรม วชิกรรม และมโนกรรม เป็นต้น

สำหรับศีลในข้อทินนาทานในสังคมไทยนั้นเริ่มจากสถาบันครอบครัวเป็นเบื้องต้น เพราะการดำรงชีวิตประจำวันในแต่ละครอบครัวในบางครั้งอาจมีเหตุการณ์ เช่น ลูกอาจจะขโมยสิ่งของหรือเงินของพ่อแม่ผู้ปกครอง แต่พ่อแม่ถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ถ้าเราพิจารณาให้รัดกุมแล้วจะถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของหลักอทินนาทาน เพราะเป็นการปลุกฝังอุปนิสัยสร้างความเขยชินให้แก่ลูก ในอทินนาทานนั้นเป็นการเริ่มจากจุดเล็ก ๆ ไปหาจุดใหญ่ ถ้าเด็กเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วมีหน้าที่การงานที่สำคัญ เช่น เป็นข้าราชการก็อาจจะทำผิดศีลข้อทินนาทานได้ ทั้งนี้ เพราะการปลุกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก

ในสังคมไทยปัจจุบันนี้ มีการทำความผิดเกี่ยวกับศีลข้อทินนาทานมากขึ้น เพราะสถานะเศรษฐกิจไม่ดีมีคณตถกงานและความยากจนเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาการกระทำผิดศีลข้อทินนาทาน ซึ่งการทำความผิดนี้มีรูปแบบต่าง ๆ เช่น ในหน่วยงานราชการก็มีข้าราชการ

บ้างหลง ในภาคเอกชนมีการถือโง่กันในธุรกิจต่าง ๆ แม้แต่ประชาชนทั่วไปก็มีการกระทำ ความผิดในอติณานาหานี้ เช่น มีการฉก ฉิง วังราว ปล้นจี้ ชิงทรัพย์ซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่ทุกวัน ใน ลักษณะของการขโมยนั้น ส่วนมากจะเป็นวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่มีราคา และสามารถจะนำไปแปรสภาพเป็นเงินได้ เริ่มตั้งแต่สิ่งเล็ก ๆ น้อยไปจนถึงสิ่งที่มีราคาแพง ที่เจ้าของมีความรักและหวงแหน และรวมไปถึงทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์เกี่ยวกับหนังสือและลิขสิทธิ์เกี่ยวกับโปรแกรม คอมพิวเตอร์ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็มีกรขโมยหรือละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สิน ทางปัญญามากขึ้น จึงทำให้การละเมิดนี้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและศีลในข้ออติณานาหานด้วย ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดปัญหาในปัจจุบันนี้

โทษของอติณานาหานี้พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงบัญญัติขึ้น อันเป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ ขึ้นพื้นฐาน เพื่อมิให้ภิกษุและฤหัสถ์ประพฤติล่วง คือ ถูเอาทรัพย์ของผู้อื่น โดยที่เจ้าของไม่ได้ อนุญาต ถ้าภิกษุถือเอาทรัพย์เกิน 5 มาสก (1 บาท) หรือมากกว่านั้น ถือว่าเป็นอติณานาหาน ต้องอาบัติ ปาราชิก ซึ่งเป็นอาบัติหนัก คือ ขาดจากความเป็นภิกษุ แต่ถ้าฤหัสถ์ถือเอาทรัพย์ไม่ว่าจะมากหรือน้อยกว่า 5 มาสก ถือว่าเป็นอติณานาหานผิดศีลอติณานาหานข้อที่สอง ซึ่งมีโทษทางกฎหมายมากกว่า โทษทางหลักศีลธรรม เพราะโทษในทางกฎหมายนั้นเป็นโทษที่ถือว่าเป็นรูปธรรมที่สัมผัสได้ทางกาย เช่น ถูกจำคุก ถูกปรับส่วนทางศาสนานั้นเป็นโทษที่เป็นทางนามธรรมสัมผัสได้ทางใจ เช่น เป็นทุกข์ กระวนกระวาย อยู่อย่างไม่มีความสุข ซึ่งโทษทางนามธรรมนี้เกิดขึ้นเฉพาะในใจของผู้กระทำเท่านั้น

